

HISTORIE V SOUDNÍ SÍNĚ

Právo je bezpochyby oborem, jenž reflektuje politický, hospodářský a sociální vývoj společnosti. Soudní rozhodnutí tak nejsou jenom pramenem poznání práva, ale také prostředkem dokumentujícím všeobecný tok dějin. V této nepravidelné rubrice Vám proto budeme přinášet zajímavé judikáty, v nichž se promítá historie naší země.

Je omyl o kvalitě piva omylem skutkovým nebo právním?

Nález Nejvyššího správního soudu Československé republiky ze dne 10. prosince 1919 č. 6565, publikován v Bohuslavově sbírce (svazek I., Praha 1920) pod č. 265/1919.

Policejní záležitosti: Pro obor trestního práva policejního může dle analogie trestního práva toliko error facti, nikoliv error juris vyloučiti trestnost.

První dny a měsíce samostatné republiky Československé byly bouřlivým údobím, a to nejen po stránce politické. Zamezení bezvládní a právní odlika od Rakousko-Uherska vyžadovaly značnou aktivitu legislativní. Jen letmý pohled do Sbírký zákonů a nařízení republiky Československé prvních let státní samostatnosti dává tušit paralely k legislativním smrštím počátku 21. století.

Významnou oblastí normotvorné činnosti této doby byla nařizovací pravomoc vlády pro stanovení nejvyšších cen zboží. Ceny většiny základních druhů potravin a zboží byly nařízením vlády regulovány. Pohledem do Sbírký za rok 1919 zjišťujeme, že nejvyšší ceny byly stanoveny pro cukr, droždí, selata, mléko, sádlo, telata, len, škrob atd., atd. Za těchto okolností bylo zřejmě nevyhnutelné upravit i cenu pro Čechy zásadní komodity: piva.

K její úpravě došlo Nařízením vlády republiky Československé ze dne 7. března 1919, kterým se stanoví nejvyšší ceny piva, č. 123/1919 Sb. z. a n. Klíčová ustanovení nařízení zněla:

„§ 1

Nejvyšší cena požadovaná za pivo obyčejné nesmí přesahovat K 94– za hl, za pivo plzeňské K 108– za 1 hl, obojí loco pivovar.

§ 2

Pro prodej piva ve sklenicích v drobném prodeji stanoví se tyto nejvyšší ceny:

Pivo obyčejné:

a) ve městech, místech lázeňských a průmyslových 1 l za K 1.60

b) v místech ostatních 1 l za K 1.40

Pivo plzeňské:

a) ve městech, místech lázeňských a průmyslových mimo Plzeň 1 l za K 2.20

b) ve městě Plzni 1 l za K 1.76

c) v obcích politického okresu plzeňského 1 l za K 2–

Prodává-li se pivo v lokálech, zvyšují se ceny uvedené o 20 h za 1 l piva.

(...)

§ 4

Prodej piva za cenu vyšší než stanovené nejvyšší ceny je zakázán. Kdo proti tomu jedná, bude trestán politickým úřadem první instance vězením od jednoho týdne až do šesti měsíců, pokud se nejedná o čin, trestný podle přísnějších předpisů zákonných. Vedle trestů na svobodě může býti uložena peněžitá pokuta do 10.000 korun. (...)

§ 5

Kdo pobádá jiného k přestupkům trestným podle tohoto nařízení, anebo spolupůsobí při jich provádění, podléhá stejnému trestu jako pachatel.

§ 6

Nařízení toto nabývá účinnosti dnem vyhlášení.“

Skutkové okolnosti

Václav Peka byl hostinským v Praze. Dne 9. května 1919 byl jeho podnik podroben „revisi hostinských místností“. Při revisi bylo zjištěno, že pan hostinský prodává půl litru obyčejného piva v hostinci za 1 K 20 h a přes ulici (tedy pro konzumaci mimo podnik)

za 1 K 10 h. Pan hostinský při policejním výslechu udal, že jím prodávané pivo není pivem obyčejným, nýbrž pivem budějovickým. Úředním šetřením bylo zjištěno, že pan hostinský čepuje skutečně pivo budějovické. Občas čepuje také pivo plzeňské.

Pan hostinský byl pořadem instancí uznán vinným přestupkem dle § 4 výše citovaného nařízení vlády, neboť za cenu stanovenou pro pivo plzeňské prodával pivo z Českých Budějovic. Rozhodnutím první stolice byl odsouzen na týden do vězení a současně k pokutě 500 K. V druhé stolici mu byl rozhodnutím zemské správy politické v Praze trest vězení změněn v další pokutu 70 K, meritorií rozhodnutí však bylo potvrzeno.

Pan hostinský podal proti rozhodnutí druhé stolice stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu. Jeho hlavním argumentem bylo tvrzení,

„že zákonem byla stanovena vyšší cena za pivo neobyčejné jakosti oproti pivu obyčejné jakosti, tento moment jakosti že jest jediným rozhodným pro používání maximálních cen a nikoliv ta prostá okolnost, že pivo pochází z Plzně. Pivo vyráběné Českým akciovým pivovarem v Českých Budějovicích je stejné kvality jako pivo plzeňské, a proto se také ve stejné ceně účtuje.“

Pan hostinský se tedy pokoušel oponovat doslovnému výkladu předmětného nařízení, jak byl učiněn správními orgány, jakýmsi výkladem za pomoci smyslu zákona: dle jeho názoru nebylo rozhodné, zda bylo pivo fyzicky vyrobeno v Plzni, ale zda je jeho kvalita srovnatelná s kvalitou piva plzeňského. V otázce srovnatelnosti kvality pan hostinský uvedl, že *„byl správcem Budějovického pivovaru ujištěn, že budějovické pivo rovná se jakostí i výrobními výlohami plzeňskému pivu a že je oprávněno stejné jeho účtování. Byl tak uveden v omyl, za který nemůže být činěn zodpovědným.“*

Z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu

Nejvyšší správní soud vycházel při svém nálezu z těchto úvah:

Nařízení vlády republiky Československé ze dne 7. března 1919 čís. 123 sb. zák. a nař., stanovíc nejvyšší ceny piva, činí rozdíl mezi pivem obyčejným na straně jedné a pivem plzeňským na straně druhé. Toto rozlišování je zachováno v § 1, který určuje ceny piva u výrobce, v § 2, jenž předpisuje ceny piva ve sklenicích při drobném prodeji, i v § 3, majícím ustanovení cen piva lahvového. Že pod výrazem „pivo plzeňské“ nelze rozumět pivo vyrobené v českobudějovickém pivovaru, není, hledíc ku všeobecně známému významu těchto

slov, nejmenší pochybnosti a nezavdává dikce citovaného nařízení, jež konsekventně proti sobě staví v § 1, 2 a 3 „pivo plzeňské“ a „pivo obyčejné“, pražádného podnětu pro výklad, že pro používání vyšších cen nařízením určených je rozhodným nikoliv provenience piva, nýbrž jeho jakost a výrobní náklady.

Paragraf 4 cit. nař. zakazuje prodej piva za ceny vyšší, než ceny stanovené a trestá každého, kdo proti tomu jedná. Naříkané rozhodnutí zjišťuje vzhledem k doznání stěžovatelu, které je v souladu s výsledky úředního šetření, že stěžovatel za ceny stanovené pro pivo plzeňské prodával pivo z Českého akciového pivovaru v Čes. Budějovicích. Stěžovatel tento skutkový základ naříkaného rozhodnutí nebere vůbec v odpor a skutkové zjištění naříkaného rozhodnutí je tedy podle § 6, odst. 1 zákona o správním soudě pro nejvyšší správní soud závazným. Pivo budějovické dle úvah výše uvedených nelze zařadit ve smyslu cit. nař. mezi pivo plzeňské a je naříkané rozhodnutí v souladu se zákonem, když prodej piva budějovického za ceny piva plzeňského kvalifikuje jako přestupek § 4, odst. 1 cit. nař. a stěžovatele uznává vinným tímto přestupkem.

Za tohoto stavu věci je z procesního hlediska irelevantní okolnost, zda jakost a výrobní náklady piva budějovického jsou stejny s jakostí a výrobními náklady piva plzeňského a právem nebyl vzat správními úřady zřetel na původní návrhy, jež učinil na důkaz této okolnosti stěžovatel ve správním řízení.

Stěžovatel namítá také, že nemůže být činěn zodpovědným za svůj čin, poněvadž jednal v omylu. Jest tedy obíráti se otázkou, jaký význam má omyl pro obor policejního trestního práva.

Omyl je nesouhlas představ v nejširším slova smyslu se skutečnostmi, na které se vztahují, jinými slovy řečeno: omyl je nedostatek správné představy, a to buď o existenci neb neexistenci určité skutečnosti. Jestliže tento nedostatek týká se předpisů právních, jde o omyl právní (error juris), vztahuje-li se na jiné skutečnosti, pak jde o omyl skutkový (error facti).

O omylu v trestním právu jednají ustanovení § 2, lit. e), pak § 3 a 233 tr. z. Z analogického použití těchto norem jest pro obor policejního trestního práva vyvoditi tyto závěry:

1. Pachatele neexkulpuje error juris, tedy ani omyly o existenci a dosahu předpisů platného policejního práva trestního ani omyl o trestnosti nějakého činu, který je zákonem kvalifikován jako policejní delikt (anal. § 3 a 233 tr.z.).
2. Pachatele omlouvá error facti, tedy omyl o skutkových poměrech závažných s hlediska policejního

trestního práva, jenž mu nedopouští spatřovati v činu policejní delikt (anal. § 2, lit. e) tr. z.).

Stěžovatel tvrdí, že si nebyl vědom bezprávnosti svého činu, poněvadž byl následkem ujišťování správcem pivovaru v Čes. Budějovicích přesvědčen o tom, že při stejné kvalitě i stejných výrobních nákladech a stejné nákupní ceně piva plzeňského a budějovického jest dovolen prodej piva budějovického za ceny piva plzeňského, a dovozuje tedy svoji nevinu poukazem na omyl o významu a dosahu zákonných předpisů o maximálních cenách piva. Tento omyl jako omyl právní dle výše uvedených důvodů neomlouvá však pachatele.

Je tak bez věcného podkladu i námitka stěžovatele o neúplnosti řízení v tom směru doličená, že měly býti provedeny důkazy nabídnuté stěžovatelem o té okolnosti, že jednal v omylu.

Bylo proto stížnost jako bezdůvodnou ve všech směrech zamítnouti.

Připravil: Michal Bobek, Brno^{)}*

*) Uveřejnění tohoto judikátu nebylo financováno, sponzorováno ani jinak podporováno akciovou společností Plzeňský Prazdroj. Osoby a produkty jsou historické a jejich podoba s osobami či produkty současnými čistě náhodná.

ZE SVĚTA PRÁVA

Aktuality z Evropské unie

Komise

■ Ochrana spotřebitele v oblasti telefonování mobilními telefony do zahraničí

Evropská komise spustila nové webové stránky, které zveřejňují roamingové tarify operátorů ve všech 25 členských státech EU. Reaguje tak na řadu stížností, které v této věci obdržela, a na šetření, která v současnosti probíhají. Webové stránky mají prostřednictvím tabulek s ukázkami tarifů a pomocí přímých odkazů na mobilní operátory v EU umožnit evropským spotřebitelům, aby si udělali jasnou představu o úrovni poplatků, s nimiž se při pobytu v jiných členských zemích mohou setkat, a také jim nabídnout návody a tipy, jak své účty za mezinárodní roaming udržet v rozumných mezích. Cílem Komise je dát spotřebitelům informace, aby se mohli informovaně rozhodnout, podnítit konkurenci v tomto odvětví a podpořit korektnější a jasnější tvorbu cen.

Jak již bylo řečeno, webové stránky nabízejí spotřebitelům ukázkou tarifů za volání do různých destinací ze sítí všech mobilních operátorů ve všech 25 členských státech EU. Obsahují i přímé odkazy na stránky s roamingovými tarify všech evropských operátorů i jiné užitečné kontakty, kde lze získat další in-

formace. Obsahují také rady, jak si vybrat nejvýhodnější nabídku, a kontaktní místa pro případy potíží nebo stížností. Webové stránky představují stav cen za roaming ze září roku 2005 a budou aktualizovány každých šest měsíců.

Iniciativu Komise doplňuje práce 25 vnitrostátních regulačních orgánů v oblasti telekomunikací. Vnitrostátní regulační orgány v otázce cen za roaming úzce spolupracují s útvary Komise a nedávno oznámily další kroky na podporu průhlednosti cen za mezinárodní roaming pod záštitou skupiny evropských regulačních orgánů (skupina vnitrostátních telekomunikačních regulátorů byla zřízena Komisí s cílem napomáhat koordinaci v oblasti regulace elektronických komunikací v EU a pověřena zajišťováním konzistence regulačních opatření v Evropě). Komise očekává, že společný účinek evropských a vnitrostátních opatření podpoří operátory v tom, aby zákazníkům nabízeli lepší a korektnější ceny.

■ Revize návrhu směrnice o spotřebitelském úvěru

Ochrany spotřebitele se týká i významný legislativní návrh Evropské komise – již druhá verze upraveného legislativního návrhu směrnice novelizující platnou komunitární úpravu o spotřebitelském úvěru obsaženou ve třech směrnících: 87/102/EHS, 90/88/EHS a 98/8/ES. Původní návrh novelizace předložila Komise v r. 2002. Po stanovisku Evropského parlamentu z dubna 2004 přijala Evropská komise v říjnu 2004